

ŚWIATŁO DLA WSCHODU

Do życia i myśli teologicznej zmartwychwstańców wkroczył zatem uniwersalizm w usystematyzowanej postaci, zastępując romantyczny nacjonalizm oparty w pewnej mierze na elementach pogańskich. Już w „Domku Jańskiego”, załączku zgromadzenia zmartwychwstańców, przyszli członkowie tej wspólnoty zakonnej, związani ze zrywem niepodległościowym, rozważali w ramach swojej formacji duchowo-intelektualnej losy Polski i łączyli je z losami Kościoła oraz Słowiańszczyzny. Walka przeciwko rosyjskiemu ciemieniu przestała być dla nich celem samym w sobie, polegającym na wskrzeszeniu Ojczyzny, walkę tę zaczęli bowiem postrzegać jako część większego, uniwersalnego

planu, zadania, w realizacji którego Polska była jedynie narzędziem wielkiej misji, nie zaś celem najwyższym. Zainspirowani mesjańskimi zapatrywaniami Wieszcza, towarzysze Jańskiego wierzyli, że zmartwychwstanie Polski dokona się poprzez dogłębną naprawę społeczeństwa w duchu chrześcijańskim, poprzez zbliżenie się do zmartwychwstania Chrystusowego i odczytanie jego ponadczasowego znaczenia w życiu narodów, państw i świata. Już w swym *Dzienniku* Jański, rozważając kwestie duchowe, nieustannie powracał do spraw narodowych, a jego dążącą do spokoju i pojednania się z Bogiem naturę ustawicznie nurtowały wrogość i żal do „Moskwy”. Dokonując przemyślenia narodowego urazu wobec ciemniźcyela, przekuwa on swoją dotychczasową postawę na świadomość potrzeby sprzeciwu wobec Moskwy jako wcielonego wroga Kościoła, uosobienia schizmy i nieprzyjaciela katolików. Prowadząc ze sobą wewnętrzny dialog, pisał: „Ale wszak tu Moskwa: nieprzyjaciel wewnętrzny chrześcijański, który przez chrześcijan ma być uśmierzony jako rozrywający jedność chrześcijańską, obalający prawą władzę Chrystusową itd. itd., a więc to użyciem miecza sprawiedliwości. Wszak jej wojna wojną przeciw katolikom, a nie bijąc się przeciw niej, trza by bić się z nią i za nią. Bój z nią jest tylko o b r o n ą (siebie i) K o ś c i o ł a zagrożonego przez złość z b u n t o w a n y c h s y n ó w. (Czy można bronić Kościoła mieczem?) Zacząć rzecz i wprowadzenie wojny od buntu schizmy”⁵⁷.

Z perspektywy nawrócenia dawne walki i zmagania o sprawy narodowe należało umieścić w wymiarze globalnym walki dobra i zła odwiecznego. Hasła wolnościowe, liberalne, podlegające do „świętej wojny” z ciemniźcą okazały się fałszywe, gdyż chodziło w nich o „tradycje narodowe, pogańskie chwały zwycięstw, świetności ziemskiej, mocy ziemskiej – podniecające pychę narodową i miłość zwierzęcą kraju i rasy”⁵⁸. Dlatego też należało włączyć się w trwającą już walkę, będącą ostatecznym starciem dwóch obozów. Nie miała to być jednak walka „despotyzmu i wolności”⁵⁹, lecz „wojna religii i irreligii, pobożności i bezbożności, walka między złem i dobrem [która] zstępuje do głębi, na pole religijne”⁶⁰. Wychodząc z tak uzasadnionej opcji światopoglądowej, Bogdan Jański wytaczał przed zawiązującym się zgromadzeniem zadania mające doprowadzić do naprawy istniejącego świata w globalnej walce dobra ze złem. Służenie Kościołowi było – jego zdaniem – najwłaściwszą drogą do zmartwychwstania Polski, która zgodnie ze swym mesjanistycznym powołaniem miała pełnić szczególną misję wśród ludów słowiańskich. Poruszenie Słowiańszczyzny z jej potężnymi i świeżymi siłami i wprowadzenie jej do

⁵⁷ B. J a ń s k i, *Dziennik 1830-1839*, oprac. A. Jastrzębski, Zgromadzenie Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa, Rzym 2000, s. 485.

⁵⁸ Tamże, s. 497.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ Tamże.

polityki globalnej było fundamentalnym zadaniem „geopolityki” Jańskiego. Kwestię słowiańską miał też rozgrywać w jego przekonaniu „Zły Duch” poprzez osobę cara Mikołaja I, a do zguby prowadziły „duch buntowniczy, rewolucyjnej rozkiełznanej wolności i pysznej filozofii”. Dlatego swoje szczególne zadanie opisywał następująco: „Sprowadzić je [ludy słowiańskie] do jedności wiary Kościoła powszechnego i przygotować do wypełnienia Zakonu Chrystusowego w nowym jego rozwinięciu”. Polska, czyli sprawa narodowa, miała być jedynie środkiem do realizacji tej misji, czyli narzędziem w wielkim planie Bożym.